

התפילה

כינוס שלישי בסדרה
"לאן הולכת ההלכה"

אלה הדברים
אלה הדוברים

הרב שי פירון

למד בישיבת בני עקיבא אדר"ת, ובישיבות "שבי חברון", "מרכז הרב" ובכולל לדיינות "פסגות". הוסמך לרבנות על ידי הראשון לציון הרב מרדכי אליהו. לאחר לימודיו בישיבה לימד בבית הספר הימלפרב בי-ם, שימש כרב קיבוץ עין הנצי"ב, היה רבו הראשון של ביה"ס המשותף של קיבוצי עמק בית-שאן ורבה של אולפנית טבריה. שימש כרב ביה"ס לקולנוע "מעלה". עמד בראש אולפנית ישורון בפ"ת.

משמש כאחד מראשי ישיבת ההסדר בפתח-תקה, ועומד בראש הישיבה התיכונית בפ"ת.

מלמד משפט עברי במכללת "שערי משפט" (והוא דוקטורנט למשפטים), ומשמש כמרצה מבוקש במגוון תחומים במדעי היהדות.

הרב פירון הוא מראשי רבני 'צהר', ומכהן אף כרבה של קהילת הישוב אורנית.

"גשר, קשר ופשר - על מגמות שונות בתפילה".

הרב פירון יסקור שלושה כיוונים שונים אפשריים למהות התפילה, ובמרכז השיעור תעמוד השאלה האם תכלית התפילה היא מילוי הצרכים, או שמא תכלית הכל היא התפילה עצמה.

הרב, ד"ר יואל בן-נון

מתלמידיו של הרב צבי יהודה קוק. ממייסדי ישיבת הר-עציון, והמחולל העיקרי של "מהפכת התנ"ך" בישיבות הדתיות לאומיות. היה ממייסדי תנועת גוש אמונים. הקים את האולפנא בעפרה, היה ממייסדי מכללת יעקב הרצוג, ייסד את הביטאון התורני לענייני מקרא "מגדים", ובין היתר עמד בראש ישיבת השילוב בקיבוץ הדתי עין-צורים. מספריו: "פרקי האבות" / "מחביון עז" /

התפילה והחיים - שקרים בתפילה / תפילה ונשים ותפילה-נשים

האם התפילה צריכה להיות מקושרת עם החיים שלנו? או שמא להיפך - מתרחקת מהם, ונאחזת במסורת עתיקה, קבועה ויציבה, חתומה בחותם הנצח? איך אפשר לקבל נוסחי תפילה שמשמעם הברור הוא כי המתפללים נמצאים עדיין בחו"ל, או - שירושלים עדיין חרבה?

האם הנשים שבזמננו דינן כנשים של תקופות קודמות, אע"פ שאינן כפופות לבעליהן, ורובן מפרנסות את עצמן, ואף יש להן מעמד משפטי שווה לזה של כל איש, ואע"פ שגם הבית מתנהל בהסכמה משותפת, ולא בהגמוניה גברית? האם נכון לפסוק להלכה, שדין האשה הוא מהותי לבריאתה כאשה?

פרופ' אורי ארליך

פרופ' אורי ארליך מהמחלקה למחשבת ישראל באוניברסיטת בן גוריון בנגב, עומד בראש מפעל התפילה מיסודה של האקדמיה הישראלית למדעים, ובראש החטיבה ללימודי אגדה והלכה ומופקד על הקתדרה להלכה ומוסר ביהדות

ספרו "כל עצמותי תאמרנה" מביא מחקר חדשני על התפילה היהודית. לא הטקסט של התפילה הוא עניינו של מחקר זה כי אם דרכי המבע הלא מילוליות של התפילה - מחוות הגוף, הלבוש, המנעל וממד הקול. בספר נידונים המקורות המלמדים על עיצובם של מרכיבי התפילה הלא מילוליים במטרה לעמוד על המשמעויות שמרכיבי תפילה אלו נושאים בחובם. בנייתוחם של המקורות נעשה שימוש בגישות מחקר חדשות המביאות בחשבון את המחקר במדעי החברה, את חקר הדתות המשווה ועוד, נוסף על דרכי המחקר הפילולוגיות וההיסטוריות.

תנועה וקול כמרכיבי יסוד בתפילה.

בהרצאה יידונו שנים או שלושה מרכיבי תפילה שעוסקים ב'בימוי' מעשה התפילה, ויבחנו משמעותם כחלק אינטגרלי של מעמד התפילה כשיח חי בין אדם לאלוהיו.

תידון התופעה של השימוש בקול רם לעומת הלחש בתפילה, והמשמעות שתפילת "שמונה עשרה" נאמרת בלחש לעומת קריאת-שמע שנאמרת בקול. וכן תיבחנה מחוות הגוף בעת תפילת "שמונה-עשרה": הכריעות וטקס היציאה לאחור מן התפילה.

מר יובל ריבלין

למד בישיבת נתיב מאיר ובבית מורשה. בהמשך למד ספרות והיסטוריה באוניברסיטה העברית, וסיים את לימודי המוסמך בחוג להיסטוריה של עם ישראל, לאחר שכתב תזה בנושא "דפוסים של לימוד תורה בחסידות פשיסחא". לימד כתיבה והוראת קולנוע במכון למדעי היהדות באוניברסיטה העברית. מרכז את מגמת הקולנוע והתקשורת בבית הספר הימלפרב בירושלים, ובבית הספר פלך. היה מבקר הקולנוע של העיתון "מקור ראשון", עוסק בביקורת קולנוע במסגרת אתר האינטרנט של בית אבי חי. פרסם מאמרים רבים בתחומי קולנוע וזהות יהודית, בספרים שונים ובכתבי העת. ריבלין מתמחה בניחוח השפעת הזהות היהודית על יצירות שונות בקולנוע בארצות הברית ובאירופה. במוקד כתיבתו לרוב לא עומד הקולנוע כשלעצמו, אלא ככלי היסטורי ומחשבותי בעל חשיבות, החושף את השאלות והשינויים החלים בתודעתו של הקולקטיב היהודי. בשנת 2009 יצא בנושא זה ספרו "העכבר ששאג - על זהות יהודית בקולנוע האמריקני והישראלי".

התפילה בראי הראינוע (הקולנוע).

בהרצאה תיבחן המשמעות המוענקת לתפילות ספציפיות ולמעשה התפילה עצמו, כשהם מופיעים בסרטי קולנוע. נתחקה אחר המשמעות המגוונת שהוענקה לתפילת "אין כאלוהינו" בסרטים: "לשמור אמונים" ו-"הנהג של מיס דייזי", לתפילת "כל נדרי" בסרט "זמר הג'ז", ולקדיש בסרט "ללא גורל". כמו כן נצפה בקטע מסרטו של גילי גולדשמיט: "פורים", הנוגע בקונפליקט הלא פתור שבין תפילת הקבע לתפילת הארעי הספונטנית, ונתהה אודות מקומה העכשווי של התפילה ביצירה הדתית הצעירה.

ד"ר עליזה לביא

מרצה לתקשורת באוניברסיטת בר-אילן. מחקרה עוסקים בתקשורת, ברב-תרבותיות בישראל, ובמקומן של נשים ביהדות.

ספרה "תפילת נשים" הוא רב-מכר בינלאומי (בארץ נמכרו יותר מ-100000 עותקים) וזכה בפרס National Jewish Book Award. מרצה מבוקשת בחו"ל ובארץ בנושאים שונים. בימים אלה יצא לאור ספרה החדש: "התרמיל היהודי, מסע בר-מצווה בקהילות ישראל".

חברת מועצת הרשות השנייה לטלביזיה ולרדיו; יו"ר מת"ן נתניה; חברת "קולך" - ובעבר - חברת הנהלה; חברת הנהלת כפר "איזון" - המרכז הישראלי לטיפול בתרמילאים שנפגעו מסמי הזיות; ועוד.

על מי מאיים סידור התפילה ומי אינו מוצא בו את מקומו?

קהלים רבים לא הורגלו בתפילה במובנה המקובל - מעולם. יש והסידור בעבורם הוא סוג של איום, ויש המוצאים שהטקסט חסר ולא מעודכן, ושהשפה אינה מובנת. אפילו בקרב הרגילים בתפילה יש רבים שאינם חשים בנוח עם התפילה במתכונתה הנוכחית. יש שתפילתם נעשתה שיגרה, יש שמחשבותיהם בורחות למחוזות רחוקים ויש שהפסיקו להתפלל.

המתח בין נוסח קבוע לבין הרגש הדתי אינו רק נחלת הדור הנוכחי. גם בעבר התמודדו רבנים הוגים ומחנכים עם שאלת הריכוז בתפילה, ההתמדה והקשר אל בורא העולם ועם זאת, התפילה האישית של הפרט העומד מול האל במצוקותיו ובשמחותיו, היא צורך אנושי ולמעשה כמעט כולם מתפללים.

האם החזרתה של התפילה האישית (אשר נדחקה לשוליים אל מול סדר התפילה הקנוני) אל הפרקטיקה הדתית, תסייע למתפללים ל"התחבר" גם לתפילה הציבורית?

פרופ' אבי שגיא

פילוסוף וחוקר של הפילוסופיה היהודית. מלמד פילוסופיה ופילוסופיה יהודית. ראש התוכנית ללימודי פרשנות באוניברסיטת בר-אילן, ועמית מחקר בכיר במכון הרטמן. ממחברי מסמך רוח צה"ל, שהחליף את הקוד האתי הישן של צה"ל.

מספריו: "לא בשמים היא: סוגיות בפילוסופיה של ההלכה" / "דת ומוסר" עם פרופ' דני סטטמן / "אלו ואלו - משמעותו של השיח ההלכתי, עיון בספרות ישראל" / "אמונה בזמנים משתנים, על משנתו של הרב יוסף דב סולובייצ'יק" / "יהדות: בין דת למוסר" / "אלבר קאמי והפילוסופיה של האבסורד" / "החברה והמשפט בישראל - בין שיח זכויות לשיח זהות" / "ביקורת שיח הזהות היהודית" / "אתגר השיבה אל המסורת" / "המסע היהודי-ישראלי, שאלות של תרבות ושל זהות" / "להיות יהודי, י"ח ברנר כאקסיסטנציאליסט יהודי" / "מעגלי זהות יהודית" (עם צבי זוהר) / ועוד.

שפיכת הנפש - התפילה כפנומן שישי בו מתח בין יסוד הקבע ליסוד האישי

חוויתו של המתפלל בן ימינו מעוצבת על ידי המופע הריטואלי הנוקשה של התפילה. המתפללים חוברים אל ריטואל קבוע מקדמא דנא. ההרצאה תנסה לפענח מהי מובנה של התפילה: האם התפילה מכוננת על ידי המופע הטקסי שלה, או שמא מופע זה הוא רק אחד העיצובים המשניים של התפילה.

המרצה יבקש להראות כי הריטואל של התפילה מסתיר את משמעותה הראשוני, ומסתיר את הווית האדם כ"יש" מתפלל. הסתרה זו מתגלמת, לעיתים, בחוסר הטעם והפשר שבחווית התפילה הממוסדת. הסבר משמעותה של התפילה כחובה או כביטוי לזיקה עם האל, הוא לעיתים ביטוי לשכחת משמעותה הראשונית של התפילה.

האם אפשרית שיבה אל ראשוניות התפילה? בעניין זה יעסוק המרצה בסופה של ההרצאה.

ד"ר אריאל פיקאר

ד"ר אריאל פיקאר הוא עמית מחקר ומנהל חינוכי של תכנית בארי במכון שלום הרטמן, העוסקת בהעמקת לימודי היהדות בבתי ספר ממלכתיים בישראל.

בוגר ישיבת הר-עציון, שם למד במשך שש שנים, והוסמך לרבנות על ידי הרבנות הראשית לישראל. בוגר המכון להכשרת מורים במכללת הרצוג. שימש כרב הקיבוץ שלוחות בעמק בית-שאן במשך שבע שנים, וכר"מ בישיבת מעלה-גלבוע.

"משנתו של הרב עובדיה יוסף בעידן של תמורות - חקר ההלכה וביקורת תרבות", הוא שם ספרו המבוסס על עבודת הדוקטורט שהכין.

אף כי ד"ר פיקאר נושא תואר רב, ואף כיהן בפועל כרב שנים רבות, אין הוא משתמש בתוארו זה מאז שאין הוא משמש ברבנות.

תפילה בעידן הסרת הקסם האלוהי מן העולם

מקס וובר תיאר את העת המודרני כעידן של הסרת הקסם מן העולם. הידע המדעי, והיכולת הטכנולוגית האנושית דוחקים את המסתורין שאפף את העולם, והאדם מבין את העולם, ובמידה רבה אף שולט בו.

כיצד משפיעה המודרניות על הקיום הדתי? מהו מקומה של התפילה בעולם כזה? האם נדרשים שינויים באופיה, בצורתה ובתכניה של התפילה, לאור התמורה בתודעה האנושית?

שיחה בשנים: שגיא + פיקאר

בין "תפילה לעני כי יעטוף" לבין "תפילת הקבע"

שיחה משותפת בין פרופ' אבי שגיא לבין ד"ר אריאל פיקאר, על המתח שבין יסוד הקבע ליסוד האישי - שפיכת הנפש. ד"ר פיקאר יתייחס בדבריו אל המסורת ההלכתית ודרכה בעניין, ושני המשוחחים ישימו את דעותיהם זה לזה וישתפו אף את הקהל.

פרופ' יאיר זקוביץ

פרופסור למקרא באוניברסיטה העברית. תחומי מחקריו והוראתו: המקרא כספרות, מחשבת המקרא, ופרשנותו הקדומה של המקרא.

כיהן כראש המכון למדעי היהדות, וכדיקן הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטה העברית, היה חבר בוועד המנהל של האיגוד העולמי למדעי היהדות, וכיום עומד בראש הוועדה ללימודי תנ"ך במשרד החינוך. מרצה אורח באוניברסיטת פנסילבניה, אוניברסיטת קליפורניה בברקלי, בית המדרש לרבנים באמריקה, ובאוניברסיטת הרווארד.

מספריו: "גבה מעל גבה" / "דוד: מרועה למשיח" / "לא כך כתוב בתנ"ך" (יחד עם אביגדור שנאן) / "אביע חידות מימי קדם" / "גם כך לא כתוב בתנ"ך" (יחד עם אביגדור שנאן) / "הספר הקטן על טבע המלאכים" /

התפילה המקראית - בין תפילה היוצאת מן הלב לבין תפילת נוסח.

תוצגנה דוגמות שונות של תפילות במקרא. חלקן הולם את הנסיבות בהן נאמרו, מה שמלמדנו כי הן תפילות ספונטניות, ואילו בחלקן האחר - הן עדות לשימוש בתפילה מן המוכן. המרצה יצביע על כיווני התפתחות, ועל המעבר מסוג אחד למשנהו, בחלוף השנים והזמנים.

פרופ' אביגדור שנאן

פרופסור מן המניין בחוג לספרות עברית באוניברסיטה העברית. עוסק בתרגומי המקרא הארמיים, בספרות האגדה והמדרש, ובסידור התפילה. עוסק גם בתרגום ספריו של הרב סולובייצ'יק (ראו אור 5 ספרים). ייסד וערך את כתב העת "עט הדעת", ערך את כתב העת המדעי "מחקרי ירושלים בספרות עברית" ואת הרבעון הביבליוגרפי "קרית ספר". כיהן כראש החוג ללימודים כלליים, כראש החוג לספרות עברית, וכדיקן הסטודנטים של האוניברסיטה העברית. משמש כיועץ אקדמי של קרן אבי חי ושל בית אבי חי שבירושלים. מספריו: "אגדתם של מתורגמנים: תיאור וניתוח ספרותי של החומר האגדי המשוקע בכל התרגומים הארמיים הארץ ישראליים לחמשה חומשי תורה" / "מדרש שמות רבה" - "עולמה של ספרות האגדה" / "תרגום ואגדה בו" / "מקרא אחד ותרגומים הרבה" / "אותו האיש" / "לא כך כתוב בתנ"ך", למעלה מ-30 שבועות ברשימות רבי המכר הישראליים. נכתב יחד עם יאיר זקוביץ / "תפילות הקבע והחובה של שבת ויום חול" (עם פרופ' י' היינמן) / "פרקי אבות: פירוש ישראלי חדש למסכת אבות" / "גם כך לא כתוב בתנ"ך".

כתב הגנה על אמירת פיוטים כתפילות.

הסנגור יצביע על מקומו של הפיוט בסידור העכשווי ויעמת סוג זה של פיוטים אל מול הפיוט (בה"א הידיעה) הקלאסי, שהוא לא רק קישוט לתפילה, אלא אלטרנטיבה לגיטימית לנוסחאות השגרתיות. הפרקליט המלומד יוכיח, כי חיבור פיוטים הבאים במקום נוסחים קבועים, מקורו בארץ-ישראל של ימי חז"ל, וכבר ראשוני הפייטנים הפליאו עשות, כשהציעו לבאי ביהכ"נ לשמוע משהו חדש, מאתגר, לעיתים אניגמטי, ותמיד מרתק. שרידים מפיוטים כאלה נותרו בנוסח הקבע שלנו, אך מרביתם סולקו (לא מעט בשל לשונם הקשה, אורכם וכיו"ב) והם נותרו קבועים בעיקר בימים הנוראים. סגגורו של הפיוט יוכיח את האמור כאן בדוגמאות שונות, ויקרא להחזיר את עולם הפיוט אל תודעתנו, ויציע לשלב מפעם לפעם פיוט במסגרת תפילת השבת (במקום זו הקבועה? במהלכה? בסמוך לה?), אך בתנאי שיוקדם לכך לימוד שמנו יובן תפקידו של הפיוט ומסריו.

השופט, ד"ר (אלוף במיל.) מנחם פינקלשטיין

שימש בתפקיד סניגור צבאי ראשי ובתפקיד התובע הצבאי הראשי. שימש כשופט וכמשנה לנשיא בית הדין הצבאי לערעורים. כיהן כפרקליט הצבאי הראשי, והוביל את הטיפול המשפטי של צה"ל מול האתגר החדש של האינתיפאדה. כך לדוגמה קבע את עמדתו העקרונית של צה"ל, כי אין מדובר ב"אינתיפאדה" אלא ב"סכסוך מזוין", וכי יש לפעול על פי דיני הלחימה ולא לפי דיני השיטור - עמדה שהתקבלה מאוחר יותר גם בבג"ץ. היה הראשון בתפקיד זה שקיבל דרגת אלוף.

היה מועמד לתפקיד פרקליט המדינה. מכהן כשופט בבית המשפט המחוזי של מחוז מרכז.

ספרו "הגיור הלכה למעשה", הוא מחקר שיטתי רב תקופתי בספרות ההלכתית בנושא הגיור. בשנת 2009 פרסם מאמר גדול (229 עמ'), בשם "הטור השביעי וטוהר הנשק - נתן אלתרמן על ביטחון, מוסר ומשפט", המציג מחקר מקורי בשירת אלתרמן.

אלתרמן והנקודה היהודית

הנושא העסיק את אלתרמן רבות, בהקשרים שונים - תרבותיים, היסטוריים ופילוסופיים. הכתיבה ההיסטוריוסופית העמוקה של אלתרמן בנושא זה הייתה בספרו עיר היונה (1957) שעורר בזמנו הערכות מנוגדות. ואולם, ההרצאה תתמקד ב"טור השביעי" שפורסם כמעט מדי שבוע, ובו נדרש אלתרמן לסוגיות אקטואליות. בכתיבה שירית זו (בדרך כלל) באה לידי ביטוי משנתו המסודרת בנושא. אנו נעסוק בטורים שבהם נדרש אלתרמן (בין השנים 1943-1958), לנושאי השואה והתקומה, העם היהודי והדת היהודית, וכן לנושאי דת ומדינה במדינת-ישראל.

הגב' מלכה פיוטרקובסקי

מובילת המהפכה שהביאה לפתיחת ארון הספרים היהודי בפני נשים, וזכתה להיות מכונה: "נחמה לייבוויץ של הגמרא".

התחילה את דרכה כמחנכת בתיכון "פלך" הירושלמי, ובהמשך הפכה לראש מדרשת לינדנבאום (ברוריה) שם לומדות התלמידות גם גמרא והלכה. מדובר במהפכה של ממש שכן בעבר נחשבו מקצועות לימוד אלה כגן נעול בפני הנשים. בעקבות פעילותה הוקמו מדרשות רבות נוספות המיועדות לנשים. לפני כמה שנים פרשה מהתפקיד, ומאז משמשת כמרצה ומעבירה שיעורי גמרא והלכה ברחבי הארץ. " ומפרסמת מאמרים בנושאי הלכה והגות בכתבי עת שונים.

כל המרבה בתפילה - נענה ? בא לידי כאב ?

בשיעור ילמדו מקורות המצביעים על נקודות מבט שונות ביחס לשאלת ציפיותיו של המתפלל מתפילתו, ומהי ה"גישה הנפשית" הנכונה, לפנייה בבקשה לקב"ה, על פי מגוון מקורות חז"ל, וחכמי ישראל לאורך הדורות.

הרב ד"ר בני לאו

ראש בית המדרש בבית מורשה, (לצד של הרב ד"ר י. ברנדס). הקים את בית המדרש לנשים בבית מורשה (ועמד בראשו) ואת בית המדרש לצדק חברתי, בשיתוף עם ארגון "במעגלי צדק" (אשר היה מבין מייסדיו), מתוך מגמה להכניס לשיח התורני סוגיות מתחומי החברה בישראל. פרסם טור קבוע במוסף תרבות וספרות של "הארץ", ומופיע בערוץ הראשון בתוכנית פרשת שבוע.

משמש כרב קהילת ביהכ"נ רמב"ן בשכונת קטמון. הרב לאו מתמקד בבניית קהילת הרמב"ן, מתוך תפיסה שהקהילה הינה המפתח והעוגן ליצירת חברה יהודית, המחוברת למסורת ולשורשים, ופועלת בצדק חברתי ובחסד. הרב לאו משקיע את מאמציו בפניה אל כלל הציבור הרחב (הדתי ושאינו דתי). פסיקתו ההלכתית מקשיבה לדופק החיים ולמצוקות השואל, והוא נסמך גם על מקורות היסטוריים לצד המקורות התלמודיים. כל זאת, תוך זהירות מהתנתקות מהקונצנזוס ההלכתי, ותוך שמירה על שרשרת המסירה של תורה שבעל-פה. ספריו: "ממרון עד מרן", ניתוח שיטתו ההלכתית של הרב עובדיה יוסף. נכתב בתיאום עם הרב וזכה לברכתו המלאה ואף להסכמה / "חכמים" 3 כרכים העוסקים בנייתו דמויות התנאים ומשנתם / "אתנחתא - קריאות בפרשת השבוע" (שני כרכים) / "ירמיהו - גורלו של חוזה".

היראה והפחד בהתמודדות עם שינויים בתפילה (שימור נוסח הסיודור ועיצובו - כלל, שני פרטים וכלל)

"יודעין הן הנביאים שה' אמיתי ואינן מחניפין לו" [ירושלמי ברכות, פרק ז, הלכה ג (יא ע"ג)]

ד"ר, עו"ד אביעד הכהן

דיקן מכללת "שערי משפט" ומרצה בכיר למשפט חוקתי ולמשפט עברי בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית. במוקד מחקריו: דת ומדינה, זכויות האדם במשפט העברי, התלמוד הירושלמי, ספרות השו"ת ועוד. ד"ר הכהן חיבר עשרות מאמרים ומחקרים והוא עורך של כמה כתבי-עת. זכה בפרסים רבים מטעם האוניברסיטה העברית: פרס לתלמיד מצטיין בלימודי המשפטים; פרס לתלמיד מצטיין בלימודי מוסמך; פרסים לתלמיד מצטיין בחקר המשפט העברי; פרס למחקר מצטיין בלימודי הדוקטורט; בפרס ע"ש ד"ר משה זילברג לעבודת דוקטור מצטיינת בלימודי המשפטים.

לצד פעילותו האקדמית פעיל אביעד הכהן כעורך דין, לרבות ייצוג בבית המשפט העליון, ובמסגרת זו היה שותף ליצירת הלכות משפטיות חדשות שנקבעו בעקבות עתירותיו. אביעד חבר בגופים ציבוריים שונים ובין השאר הוא חבר בעמותת מרכז צדק לנשים, וחבר בפורום "תקנה" לטיפול ולמניעת הטרדות מיניות. ספרו "דמעת העשוקות - על בעיית העגונות ומסורבות הגט" הופיע בארה"ב ועורר הדים רבים עם פרסומו. בחיבור זה מציע הכהן גישות חדשות לפתרון בעיית העגונות, הנסמכות על מקורות הלכתיים שונים. הכהן משמש כפרשן המשפטי של היומון "ישראל היום". מאמריו מפורסמים בבמות שונות, ביניהן "הארץ", "ידיעות אחרונות", "מעריב", "מקור ראשון", "נקודה", "הצופה", "Jerusalem Post", ועוד.

רב שיח: התפילה היהודית - תפילה זכה" או "כצפוף הזרזיר ?